

עזמק הפשט עיונים ב"רש"י

על פי 'לקוטי שיחות' כרך יב

פ' מצורע

הערות והארות יתקבלו בברכה בטל'

08-6882799 / 050-4125205

או במייל: rizs@neto.bezeqint.net

ניתן גם להזמין לפרשיות נוספות

כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

(א) בתחילת הסדרה: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו", ובפירוש רש"י: "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה" / למה העתיק רש"י את התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ולא העתיק את תיבת "ביום" שהיא העיקר בלימוד זה / בדרך הפשט "יום" אינו מוגבל לשעות האור דוקא, ולכן הלימוד המיוחד הוא רק בכח התיבות "זאת תהיה תורת" / לדרכנו מובן שאין להקשות על רש"י מלשון הכתוב (צו ז, לח) "ביום צוותו"

(ב) רש"י בתחילת הסדרה (על הפסוק "זאת תהיה תורת המצורע"): "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה" / למה שינה רש"י מלשון חז"ל שנקטו באופן חיובי - "טהרתו ביום", וכתב בסגנון שלילי - "שאינן מטהרין אותו בלילה" / לדעת רש"י יש כאן לימוד מחודש, ולכן "אין לך בו אלא חידושו"

"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן" (יד, ב)

זאת תהיה תורת המלורע וגו' - מלמד שאין מטהרין אותו כלילה:

המפרשים¹ למדו בכוונת רש"י, שתיבת "ביום (טהרתו)" מיותרת היא, ולכן מפרש שתיבה זו באה ללמד "שאינן מטהרין אותו כלילה".

אך פירוש זה מוקשה הוא - ומשני צדדים:

ראשית, רש"י מעתיק מן הכתוב (ב"דיבור המתחיל") את התיבות "זאת תהיה תורת המצורע" - שאינן שייכות כלל ליתור תיבת "ביום"!

[לכאורה אפשר לומר, שמעתיק תיבות אלו כדי לציין שכאן מתחילה סדרה חדשה. אבל מזה שבכמה פרשיות², לא כתב רש"י שם הסדרה בתחילתה, מוכח שאין דרכו לציין מקום התחלת הסדרות בפירושו על התורה.

זאת ועוד, שבנידון דידן הרי שמה של פרשתנו הוא "זאת תהיה" בלבד - אליבא דרש"י³ - ואם כן, בוודאי לא היה לרש"י להעתיק התיבות "תורת המצורע"].

1. רא"ם. באר מים חיים. ועוד.

2. כגון פ' קדושים ופ' וארא.

3. תזריע יג, ח.

ושנית, אם כוונת רש"י היא לפרש את יתור תיבת "ביום" - איך יתכן כי דוקא תיבה זו לא העתיק (ורק רמז לה על ידי הוספת "וגומר")?

לא כל 'יום' הוא בהיר

ויש לומר בביאור הענין⁴:

רש"י בא לפרש "פשוטו של מקרא". ובפשט המקראות, התיבה "יום" כשלעצמה אינה שוללת לילה⁵, אלא פירושה הוא כל המעת לעת, היום והלילה.

וכמפורש בתחילת המקרא⁶: "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" - שה"יום" מורכב הוא הן מ"ערב" והן מ"בוקר"; וכן נאמר "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות"⁷ - שפירושו: שכל המעת-לעת של שבת אסור במלאכה.

יתירה מזו: מצינו "יום" בנוגע למאורע שהיה רק בלילה, כמו שכתוב⁸: "ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים" - ומכת בכורות הרי היתה "בחצי הלילה"⁹!

ובהכרח לומר, שתיבת "יום" כשלעצמה אינה שוללת לילה, כי פירושה כל המעת-לעת.

ולכן, רש"י אינו יכול לפרש (באופן פשוט) שמיתור ומשמעות תיבת "ביום טהרתו" למדים שהטהרה צריכה להיות ביום דוקא - שהרי בפשוטו של מקרא ה"יום" אינו מוגבל רק לשעות זריחת השמש.

4. ראה גם לקמן סימן ב.

5. מלבד אם היא כתובה במשמעות של השוואה וניגוד ללילה.

6. בראשית א, ה.

7. משפטים כג, יב.

8. במדבר ג, יג.

9. בא יב, כט.

(1 זאת 2) תהיה (3) תורת

ואף על פי כן פירש רש"י למעט הלילה מטהרת המצורע, ש"אין מטהרין אותו בלילה" - וראיתו היא (לא מתיבת "יום" כשלעצמה, אלא) מהתיבות שמעתיק ב'דיבור המתחיל': "זאת תהיה תורת המצורע".

תיבות אלו לכאורה מיותרות, ואין בהן כל חידוש - וכקושיית כמה ממפרשי התורה¹⁰ - שהרי מובן מעצמו שהמדובר יהיה במצורע, כיון שפרשה זו באה בהמשך לפרשה הקודמת שנאמרו בה דיני טומאת המצורע.

ויתור זה מלמדנו ש"ביום טהרתו" הנאמר לאחרי זה - מובנו "ביום" דוקא, ולא בלילה; כי, תיבות אלו כולן לשונות של דיוק הן, מדגישות (פרטי) הענין שבו הן מדברות, ושוללות את הפכם:

א) "זאת" (או "זה") - מציין דבר ברור ומדוייק. וכפי שפירש רש"י על הפסוק "זאת אות הברית"¹¹: "הראהו הקשת"; ועל הפסוק "החדש הזה"¹²: "הראהו לבנה". וכעין זה בכמה מקומות¹³.

ב) "תהיה" - משמעותה "בהווייתה תהא"¹⁴.

ג) "תורת" - פירושה הוראת דינים, "תורת" הענין והלכותיו, האופן המדוייק שבו צריך לקיימו¹⁵.

10. ראה אלשיך. אור החיים. ועוד.

11. נח, ט, יז.

12. בא יב, ב.

13. ראה פרש"י בשלח טו, ב. שמיני יא, ב. ועוד.

14. ראה פרש"י בהר כה, יב. ובכ"מ.

15. ולהעיר מלשון הכתוב בס"פ שמיני: "זאת תורת הבהמה .. להבדיל בין הטמא ובין הטהור", ופירש רש"י "בין נשחט חציו של קנה ונשחט רובו" - שהלשון "תורת" בא שם בקשר לדיוק קל עד "כחוט השערה".

ובעניננו: דוקא כאשר הפעולה הזאת תהיה כהוראת התורה - אז יטהר המצורע. וכיון שתיבות אלו באות כהקדמה ל"ביום טהרתו", הרי הן מלמדות אותנו שהתיבה "ביום" באה כאן באופן מדוייק ומכוון: ביום - ולא בלילה.

לילה כיום יאיר

ומעתה הרווחנו ליישב בפשטות קושיית השפתי חכמים על רש"י:

למה הוצרך רש"י ללימוד מיוחד "שאין מטהרין אותו בלילה"? הרי, אחד מעניני טהרת המצורע הוא הבאת קרבן - וזה שאין הלילה כשר להבאת קרבן ידוע לנו כבר מלשון הכתוב "ביום צוותו"¹⁶, וכמו שפירשו בתורת כהנים שם שכל הקרבנות אינם כשרים אלא ביום!

אמנם לפי דרכנו מובן שאין כאן קושיא - כי רש"י לא סובר כהתורת כהנים (בפרט זה):

בדרך ההלכה, למדים מהלשון "ביום צוותו" שהבאת הקרבנות צריכה להיות ביום דוקא; אולם בדרך הפשט ("פשוטו של מקרא"), לשון "יום" מתאימה גם לשעות הלילה, וכאמור - ובמילא יש צורך בלימוד מיוחד לענין מצורע¹⁷.

[ויש להוסיף - לשלימות הענין:

בפירוש רש"י על הש"ס¹⁸, על דברי הגמרא שלומדים את טהרת המצורע ביום מזה שנאמר "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו" - מפרש רש"י: "לטהרת המצורע, בצפרים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת".

ולכאורה, מה בא רש"י לחדש בזה? הרי מפורש בכתוב מה היא "טהרת המצורע"! ולא ידך גיסא: אם רש"י כבר מפרט, מדוע השמיט הקרבנות שחייב להביא לטהרתו?

16. צו ז, לח.

17. אך צריך עיון מפרש"י בא יב, בד"ה הזה.

18. מגילה כא, א.

אלא, שנתכוון רש"י לתרץ הקושיא האמורה - בדרך ההלכה¹⁹:

בדרך ההלכה, אין צורך בלימוד מיוחד על זה שהמצורע אינו יכול להביא את קרבנותיו בלילה - כי מהכתוב "ביום צוותו" יודעים כבר שאין הלילה ראוי לקרבן; ולכן מפרש ומדייק רש"י שם, שהלימוד המיוחד על זה שטהרת המצורע היא ביום, מתייחס (לא להקרבנות שמביא לטהרתו, אלא) רק לענין ה"צפרים ועץ ארז ושני תולעת", שזה אי אפשר ללמוד מ"ביום צוותו". וק"ל].

(חלק יב - מצורע)

---

19. וכידוע שבפירוש רש"י על התורה הרי הוא מפרש "פשוטו של מקרא", אולם בפירושו על הש"ס הרי הוא מפרש בהתאם לדרך הגמרא וההלכה.

**"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא
אל הכהן" (יד, ב)**

**זאת תהיה תורת המצורע וגו' - מלמד שאין מטהרין
אותו בלילה:**

יש לדקדק בלשון רש"י²⁰:

למה כתב באופן שלילי - "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה", ולא באופן חיובי
וקצר: "מלמד שטהרתו ביום"!!

ובפרט, שבתורת כהנים על הפסוק²¹ נקטו הלימוד בלשון חיובי - "וטהרתו ביום",
ולמה שינה רש"י ודייק לכתוב בצד השלילי דוקא?

וכד דייקת שפיר, הרי אין זה רק שינוי בסגנון - אלא יתכן משינוי זה נפקא מינה
להלכה, כאשר נמשכה טהרת המצורע בזמן שאינו לא יום ולא לילה (בין השמשות):

לפי התורת כהנים שההדגשה היא על החיוב - שהטהרה צריך להיות ביום דוקא
- הרי אם נמשכה טהרתו בזמן שאינו יום, שוב לא עלתה לו טהרה מאחר שלא היתה
ביום;

אולם לרש"י שהעיקר הוא השלילה - ש"אין מטהרין אותו בלילה" - הרי אם תימשך
טהרתו בזמן בין השמשות כשרה, כיון שלא היתה בלילה.

ואם כן, מתחזקת הקושיא:

20. וכן הקשה בנחלת יעקב.

21. וכן בגמרא - מגילה כא, א.

כיון שמשמעות הכתוב "ביום טהרתו" היא שהטהרה תהיה דוקא ביום - מדוע כתב רש"י "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה", באופן שמשמע שיהיה כשר אפילו בזמן שאינו יום, כגון בין השמשות (כיון שסוף סוף אינו "לילה")?

מה 'מלמד' ה'וגומר'?

ויובן בהקדים:

הנה במפרשים הבינו בכוונת רש"י, שלימוד זה הוא ממשמעות תיבת "ביום" - "ביום טהרתו", שתיבה זו באה ללמד "שאין מטהרין אותו בלילה".

אמנם כשנדקדק בלשון רש"י, הרי רש"י לא העתיק תיבת "ביום" ("ביום טהרתו") ב'דיבור המתחיל' - אלא את התיבות שבתחילת הפסוק: "זאת תהיה תורת המצורע" (ורק רומז לתיבות "ביום טהרתו" על ידי הוספת "וגומר"), ומשמע שהלימוד נלמד הוא בעיקר מתיבות אלו.

וצריך לפרש, כי לדעת רש"י עיקר הלימוד הוא מן התיבות "זאת תהיה תורת המצורע"; אלא, שאין בתיבות אלו לבדן להכריח את פירושו, ולכן מוסיף "וגומר" כדי לרמז גם על סיום הכתוב "ביום טהרתו", והיינו שהתיבות שמעתיקן בצירוף (המשך הכתוב הנרמז ב) "וגומר" - מלמדים "שאין מטהרין אותו בלילה".

ומעתה דורש ביאור:

(א) למה לא פירש רש"י בפשטות - שהלימוד ד"אין מטהרין אותו בלילה" הוא מ"ביום טהרתו" (ובפרט שכן הוא בתורת כהנים על אתר, וכן משמעות הגמרא²²)?

(ב) לאיך: איך נלמד זה מן התיבות "זאת תהיה תורת המצורע"?

(ג) למה דייק רש"י והוסיף "מלמד (שאין מטהרין כו)?"

'בין השמשות' לא נתמעט

אלא הביאור בזה²³:

רש"י בא לפרש "פשוטו של מקרא" (שלא כהתורת כהנים שענינו מדרש הלכה). ובפשט המקראות, התיבה "יום" כשלעצמה אינה שוללת לילה, ופירושה הוא כל המעת-לעת, היום והלילה.

[וכמפורש²⁴: "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" - שה"יום" מורכב הוא הן מ"ערב" והן מ"בוקר"; וכן נאמר "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות"²⁵ - שפירושו: שכל המעת לעת של שבת אסור במלאכה].

ולכן, רש"י אינו יכול לפרש כבתורת כהנים, באופן חיובי ופשוט: שמיתור ומשמעות תיבת "ביום טהרתו" למדים שהטהרה צריכה להיות רק ביום - שהרי בפשוטו של מקרא ה"יום" אינו מוגבל רק לשעות האור, ובוודאי שאי אפשר למעט בין השמשות מתיבת "יום".

אולם אף על פי כן פירש רש"י למעט הלילה מטהרת המצורע, ש"אין מטהרין אותו בלילה" - וראיתו היא (לא מתיבת "יום" כשלעצמה, אלא) מהתיבות שמעתיק ב'דיבור המתחיל': "זאת תהיה תורת המצורע".

תיבות אלו לכאורה מיותרות, ואין בהם כל חידוש, שהרי מובן מעצמו שהמדובר יהיה במצורע, כיון שפרשה זו באה בהמשך לפרשה הקודמת שנאמרו בה דיני טומאת המצורע - ויתור זה מלמדנו ש"ביום טהרתו" הנאמר לאחרי זה מובנו ביום דוקא, ולא בלילה:

כי, תיבות אלו הן לשונות של הגבלה ודיוק, כך בדיוק - ולא אחרת²⁶; וכיון שתיבות אלו באות כהקדמה למלים "ביום טהרתו", הרי הן מלמדות שהתיבות "ביום טהרתו" מדוייקות ומכוונות: ביום - ולא בלילה.

23. ליתר ביאור - ראה לעיל סימן א.

24. בראשית א, ה.

25. משפטים כג, יב.

26. ראה בפרטיות לעיל סימן א.

ובדרך זו מבואר היטב דיוקו של רש"י (א) להעתיק התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", (ב) לרמז לתיבת "ביום" רק על ידי "וגומר", (ג) דיוק לשונו "מלמד שאין מטהרין כו":

רש"י מדגיש, שהלכה זו "שאינ מטהרין אותו בלילה" נלמדת היא (לא מעצם התיבות "ביום טהרתו" - כי אם) מהלשון "זאת תהיה תורת המצורע", היינו: שעניני "המצורע" מדוייקים; (שמזה למדים אשר ה) "וגומר", היינו: תיבת "ביום", היא בדוקא - ובמילא "מלמד שאין מטהרין אותו בלילה".

אך כיון שלימוד זה הוא בתור חידוש (היינו, שאין זו משמעות הכתוב ממש אלא "לימוד" מיוחד שנלמד מיתור כו'), הרי "אין לך בכך אלא חידוש", ולכן ממעטים רק לילה ממש - "אין מטהרין אותו בלילה", ואילו בכין השמשות יש מקום לומר שאפשר לטהר המצורע (לפי "פשוטו של מקרא"), ודו"ק.

(חלק יב - מצורע)

לזכות
הרה"ת ר' שאול וזוגתו חי'ה שרה
שיחיו
בן שחר

ולזכות
בניהם ובנותיהם שיחיו:
מושקא, אסתר דינה, אורי, צבי'ה, איידלא ומנחם מענדל
להצלחה בכל מתוך בריאות והרחבה בגו"ר